

POISTNÉ KRYTIE NÁHRADY NEMAJETKOVEJ UJMY

Povinnosť poskytovať poistné plnenie poškodeným (osobám dotknutým zásahom) vyplýva zo zákona a z toho, že škodcom (pôvodcom zásahu) je osoba, ktorá je poistená z poistnej zmluvy, ktorú riadne uzavrela. To, že sťažovateľka pri uzavretí poistnej zmluvy nepredpokladala, že bude musieť uspokojovať aj nároky na náhradu nemajetkovej ujmy, teda že nepredpokladala taký výklad ustanovení zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti“), nemôže znamenať, že jej povinnosť platiť bude predstavovať neoprávnený zásah do práva vlastníť majetok v zmysle citovaných ustanovení Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“).

Ústavný súd Slovenskej republiky nevidí ani žiaden súvis medzi napadnutými rozhodnutiami a právom sťažovateľky podnikat' v zmysle čl. 35 ods. 1 ústavy a čl. 26 ods. 1 listiny, ktoré podľa judikatúry zahŕňa právo výkonu hospodárskej činnosti podľa svojho uváženia (porov. II. ÚS 70/97, PL. ÚS 7/96 či PL. ÚS 37/99). Sťažovateľke sa týmito rozhodnutiami nebráni podnikat' v ňou zvolenom odvetví poistenia ani sa nimi nebráni prispôbiť svoje podnikanie novým podmienkam, ktoré podľa sťažovateľky vznikli prijatím uvedeného výkladu § 4 ods. 2 písm. a) zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 83/2019 z 5. novembra 2019)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. novembra 2019 v senáte zloženom z predsedu senátu Mojмира Mamojku a zo sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť obchodnej spoločnosti K., zastúpenej advokátom JUDr. Felixom Neupauerom, Dvořákovo nábrežie 8/A, Bratislava, na porušenie jej základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 11 ods. 1, čl. 26 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 12 Co 465/2014-362 z 30. júla 2015, ako aj uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 27/2017 z 11. decembra 2017 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť obchodnej spoločnosti K. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :**I.**

Vymedzenie napadnutých rozhodnutí a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. apríla 2018 doručená ústavná sťažnosť obchodnej spoločnosti K. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj podľa čl. 11 ods. 1, čl. 26 ods. 1 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 12 Co 465/2014-362 z 30. júla 2015, ako aj uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 27/2017 z 11. decembra 2017.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je poisťovňou podnikajúcou na základe príslušného povolenia pre odvetvie povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, u ktorej bol proti tejto zodpovednosti poistený aj vodič motorového vozidla, ktorý 20. marca 2008 spôsobil dopravnú nehodu, ktorou bolo zasiahnuté do osobnostných práv určitých troch fyzických osôb. Tieto osoby sa ako žalobcovia pred Okresným súdom Brezno (ďalej len „okresný súd“) domáhali náhrady nemajetkovej ujmy 133 500 € tak voči vodičovi ako žalovanému v 1. rade, ako aj voči sťažovateľke – jeho poisťovateľovi ako žalovanému v 2. rade. Okresný súd rozsudkom č. k. 2 C 61/2010-261 z 5. februára 2014 tejto žalobe čiastočne vyhovel voči obom žalovaným a krajský súd rozsudkom č. k. 12 Co 465/2014-362 z 30. júla 2015 tento rozsudok potvrdil. Vo vzťahu k sťažovateľke krajský súd odôvodnil vyhovujúci rozsudok v zásade odkazom na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 24. októbra 2013 vo veci C-22/12. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie, ktoré najvyšší súd odmietol uznesením sp. zn. 4 Cdo 27/2017 z 11. decembra 2017.

3. Sťažovateľka v sťažnosti vznáša dve skupiny námietok. Jednak tvrdí, že sa jej postupom súdov odňala možnosť konať pred súdom tým, že jej nebolo doručené podanie žalovaného v 1. rade, ale toto bolo len prečítané na pojednávaní 20. januára 2011. Najvyšší súd však toto porušenie práva nepovažoval za odňatie možnosti konať pred súdom podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016 (ďalej len „OSP“). Na druhej strane sťažovateľka namieta, že krajský súd sa vo svojom rozsudku nevyrovnal so všetkými skutkovými tvrdeniami a právnym posúdením, čím je tento rozsudok arbitrárny. Krajský súd svoj rozsudok voči sťažovateľke založil na údajnom eurokonformnom výklade zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o povinnom zmluvnom poistení“), jeho záver je však nesprávny. Súdny dvor Európskej únie nebol oprávnený vykladať vnútroštátne právo, len právo Európskej únie, vnútroštátny súd však môže vychádzať len z vnútroštátneho práva, teda zákona o povinnom zmluvnom poistení. Podľa ustálenej judikatúry našich súdov (rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 301/2012 a 8 Cdo 219/2016, ďalej judikát R 127/2014, rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 137/07) sú inštitúty náhrady škody podľa § 415 a nasl. Občianskeho zákonníka a ochrany osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka odlišné a práva z nich vyplývajúce sú samostatné. To vraj vylučuje možnosť, aby sa nároky z ochrany osobnosti uspokojovali z povinného zmluvného poistenia a aby sa zahŕňali pod pojem „náhrada škody na zdraví“ v zmysle § 4 ods. 2 písm. a) zákona o povinnom zmluvnom poistení. Krajský súd sa ďalej vraj nevyrovnal ani s námietkou nedostatku príčinnej súvislosti medzi dopravnou nehodou a nárokmi žalobcov tak, ako príčinnú súvislosť vymedzuje ustálená judikatúra (judikáty R 7/1979 a 61/2008, rozhodnutia sp. zn. 3 Cdo 32/2007, 1 Cdo 129/2008, 5 Cdo 126/2009, 6 Cdo 89/2011, 6 MCdo 7/2013). Podobne Súdny dvor Európskej únie v rozsudku z

10. decembra 2015 vo veci C-350/14 vyslovil názor, že ujmu, ktorú utrpeli pozostalí v súvislosti s úmrtím osoby pri dopravnej nehode, treba považovať len za nepriamy následok nehody. Podľa názoru sťažovateľky ju tak toto oslobodzovalo od povinnosti plniť nemajetkovú ujmu. Okresný súd aj krajský súd však v prerokovanej veci postupovali v rozpore s judikatúrou ústavného súdu. Neskúmali ani súkromnoprávne aspekty poisťovníctva vo vzťahu medzi žalovaným v 1. rade a sťažovateľkou ako jeho poisťovateľkou, ktorá podľa zákona má možnosť odmietnuť uzavretie poisťovacej zmluvy. V ich vzťahu teda neprichádza do úvahy priama aplikácia smernice, tá je prípustná len vo vzťahu medzi jednotlivcom a členským štátom. Sťažovateľka podniká podľa zákona č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, súčasťou poisťovacích podmienok nie je zodpovednosť za náhradu nemajetkovej ujmy a táto nie je zohľadnená ani vo výpočte poisťovného. Závermi krajského súdu sa tak bezdôvodne zasahuje do riadneho podnikania sťažovateľky.

II.

Posúdenie veci ústavným súdom

4. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

5. Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd okrem iného rozhoduje o sťažnostiach právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom. Každú takúto sťažnosť ústavný súd predbežne prerokuje podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorý sa podľa jeho § 246 ods. 1 použije aj na konania začaté do 28. februára 2019. Podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Za zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť podľa čl. 127 ústavy možno podľa ustálenej judikatúry považovať takú ústavnú sťažnosť, pri ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (z posledného obdobia napr. I. ÚS 391/2019, I. ÚS 403/2019, I. ÚS 418/2019 s početnými odkazmi na predchádzajúcu judikatúru).

6. Sťažovateľka predovšetkým namieta, že najvyšší súd neposúdil ako odňatie možnosti konať pred súdom postup súdov nižších stupňov, ktoré jej nedoručili podanie žalovaného v 1. rade, ale ho len oboznámili na pojednávaní 20. januára 2011. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína judikatúru samotného najvyššieho súdu, podľa ktorej podmienka prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. f) OSP nie je splnená v prípade, že sa účastníkovi odňala možnosť konať pred súdom pre časť konania do takej miery, že účastník následne mohol uplatniť svoj vplyv na výsledok konania napr. tým, že mohol podať proti rozsudku, ktorý mu bol riadne doručený, odvolanie (judikát R 39/1993). Tieto závery vo svojej judikatúre akceptoval aj ústavný súd (porov. v tomto zmysle napr. uznesenia sp. zn. II. ÚS 869/2015, II. ÚS 7/2018). Z údajov samotnej sťažovateľky je zjavné, že ňou tvrdená vada sa mala vyskytnúť v januári 2011 (!), pričom okresný súd rozhodol vo veci rozsudkom z 5. februára 2014 a krajský súd o odvolaní sťažovateľky rozhodol rozsudkom z 30. júla 2015. Aj keby teda bola pravda, že nedoručenie vyjadrenia žalovaného v 1. rade (teda účastníka vystupujúceho na tej istej strane konania ako sťažovateľka) bol nesprávny postup súdu, sťažovateľka mala dostatok možnosti uplatniť svoj vplyv na výsledok konania tak pred súdom prvého stupňa, ako aj pred odvolacím súdom. Ústavný súd preto nepovažuje záver najvyššieho súdu o tom, že tým nebola

sťažovateľke odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f) OSP, za neodôvodnený alebo arbitrárny.

7. Sťažovateľka ďalej namietala arbitrárnosť rozsudkov okresného súdu a krajského súdu a v nadväznosti na to aj uznesenia najvyššieho súdu, keď tento mal práve kvôli tejto arbitrárnosti uznať jej dovolanie za prípustné podľa § 237 písm. f) OSP tak, ako to vyložil vo svojej judikatúre (R 2/2016). Je teda zrejmé, že záver o porušení práv sťažovateľky odmietnutím jej dovolania je závislý na tom, či sa budú za arbitrárne považovať rozsudky okresného súdu a krajského súdu. Oproti názoru sťažovateľky však ústavný súd tieto rozsudky za arbitrárne nepovažuje. Je pravdou, že v čase podania ústavnej sťažnosti existovali rôzne názory na výklad § 4 ods. 2 písm. a) zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti a na to, či poisťovateľ zodpovedá aj za nároky, ktoré je povinný uspokojiť jeho poistený z titulu náhrady nemajetkovej ujmy, ktorá vznikla obetiam dopravnej nehody zásahom do ich osobnostných práv podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Medzičasom však záver, že eurokonformný výklad citovaného ustanovenia, zohľadňujúci rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 24. októbra 2013 vo veci C-22/12, nemožno považovať za arbitrárny, sa stal pevnou súčasťou rozhodovacej praxe ústavného súdu (porov. najmä nález sp. zn. II. ÚS 695/2017, ktorým bol zrušený aj sťažovateľkou citovaný rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 301/2012, ale tiež uznesenia sp. zn. I. ÚS 474/2016 alebo I. ÚS 310/2019).

8. Na základe uvedeného tak ústavný súd uzatvára, že rozsudok krajského súdu, ktorý z uvedeného právneho názoru takisto vychádza, nemožno považovať za arbitrárny, a tak je zjavne bezdôvodná námietka sťažovateľky, že by jeho arbitrárnosťou došlo k porušeniu jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny. V dôsledku toho potom nemožno považovať za arbitrárne ani uznesenie najvyššieho súdu, ktoré samo nepovažovalo tento rozsudok za arbitrárny. V súlade s tým je potom vylúčené aj to, aby aplikáciou takto vyloženého § 4 ods. 2 písm. a) zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti došlo k zásahu do práva sťažovateľky vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny. Povinnosť poskytovať poisťné plnenie poškodeným (osobám dotknutým zásahom) vyplýva sťažovateľke zo zákona a z toho, že škodcom (pôvodcom zásahu) je osoba, ktorá je poistená z poisťnej zmluvy, ktorú sťažovateľka riadne uzavrela. Sťažovateľka pritom ani netvrdila, že by v prerokúvanej veci nebola poisťovateľkou žalovaného v 1. rade. To, že sťažovateľka pri uzavretí poisťnej zmluvy nepredpokladala, že bude musieť uspokojovať aj nároky na náhradu nemajetkovej ujmy, teda že nepredpokladala taký výklad ustanovení zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti, nemôže znamenať, že jej povinnosť platiť bude predstavovať neoprávnený zásah do práva vlastniť majetok v zmysle citovaných ustanovení ústavy a listiny. Konečne, ústavný súd nevidí ani žiaden súvis medzi napadnutými rozhodnutiami a právom sťažovateľky podnikat' v zmysle čl. 35 ods. 1 ústavy a čl. 26 ods. 1 listiny, ktoré podľa judikatúry zahŕňa právo výkonu hospodárskej činnosti podľa svojho uváženia (porov. II. ÚS 70/97, PL. ÚS 7/96 či PL. ÚS 37/99). Sťažovateľke sa týmito rozhodnutiami nebráni podnikat' v ňou zvolenom odvetví poistenia ani sa nimi nebráni prispôbiť svoje podnikanie novým podmienkam, ktoré podľa sťažovateľky vznikli prijatím uvedeného výkladu § 4 ods. 2 písm. a) zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti.

9. Zo všetkých uvedených dôvodov tak ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol v celom rozsahu ako zjavne neopodstatnenú.